

2024-03-11

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2024-00310

Remiss – Inriktningsunderlag inför infrastrukturplaneringen för perioden 2026-2037

Yttrande till Landsbygd- och infrastrukturdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

Kommunstyrelsen beslutar att anta enheten för strategisk stadsutvecklings förslag till yttrande enligt bilaga 1 till denna tjänsteskrivelse daterat 11 mars 2024

Sammanfattning av ärendet

Trafikverket har i enlighet med regeringens direktiv 2023-06-15 tagit fram inriktningsunderlag inför den långsiktiga infrastrukturplaneringen för planperioden 2026 -2037. Inriktningsplaneringen utgör det första steget mot en ny nationell plan samt länsplaner och syftar till att ge ett underlag till regeringens infrastrukturproposition.

I det föreslagna yttranden anges att Nacka kommun särskilt vill lyfta fram följande:

- En välfungerande och modern infrastruktur i huvudstadsområdet har potential att generera omfattande ekonomisk, social och strategisk nytta på både lokal och nationell nivå. Om regionen ska kunna fortsätta vara tillväxtmotor för landet så behövs också satsningar göras.
- För att ytterligare synliggöra värdet av detta behöver den nationella planen tydligare beskriva Stockholmsregionens specifika förutsättningar. Det avser bland annat betydelsen av att ha en central roll i landets totalförsvaret genom att fungera som navet för beslutsfattande, ledning, kommunikation, och internationell representation. Investeringar i transportinfrastruktur i huvudstadsområdet är nödvändigt för att bygga upp robusthet i trafiksystemet och göra det mindre sårbart.
- Det är viktigt att projekt som ligger inom avtal kopplat till Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen prioriteras och ligger fast i den kommande transportplaneringen. Kommunen framföra också vikten av att se över finansieringsmodellerna för dessa avtal då nya förutsättningar tillkommit genom åren.

- Östlig förbindelse är en viktig angelägenhet som ger nytta för såväl regional som nationell nivå varför projektering behöver återupptas. Förbindelsen möjliggör att regionen binds samman och skapar en komplett och robust ringled som bland annat har strategisk betydelse för landets totalförsvaret.

Ärendet

Trafikverket har i enlighet med regeringens direktiv 2023-06-15 tagit fram inriktningsunderlag inför den långsiktiga infrastrukturplaneringen för planperioden 2026 -2037 (LI2023/02737). Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygd- och infrastrukturdepartementet senast 15 april 2024. Nacka kommun utgör inte remissinstans, men eftersom det är en angelägen fråga för kommunen bedöms det föreligga skäl för att yttra sig över inriktningsunderlaget.

Syftet med inriktningsunderlaget är att ge regeringen ett underlag för bedömning av ekonomiska ramar och inriktning för åtgärder i transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037. Inriktningsplaneringen utgör det första steget mot en ny nationell plan samt länsplaner och syftar till att ge ett underlag till regeringens infrastrukturproposition. Nationella planen förväntas skickas ut på remiss en bit in på 2025. Under hösten 2025 bereder Regeringskansliet Trafikverkets förslag och fastställer den nationella transportinfrastrukturplanen för 2026 – 2037 i slutet av 2025.

Inriktningsunderlaget bygger på regeringens och EU:s mål, inriktningar och beslutade strategier och bedömningar av den långsiktiga utvecklingen av en rad omvärldsfaktorer, till exempel ekonomi, demografi och teknisk utveckling. I underlaget framgår sammanfattningsvis att Trafikverket anser det angeläget att rusta, effektivisera och modernisera den befintliga infrastrukturen och vidta åtgärder för att klara dels klimat- och trafiksäkerhetsmålen, dels klimatförändringar och yttre hot. Även behovet av att hushålla med resurser genom att minska kostnader, prioritera noga och besluta om nya satsningar först när kostnader och nyttor är väl utredda lyfts fram.

Trafikverket har tagit fram ett förslag till fördelning av den ekonomiska planeringsramen för planperioden 2026–2037 med utgångspunkt i nu gällande ekonomiska planeringsram vilken uppgår till 959 miljarder kronor i 2023 års prisnivå (motsvarar 799 miljarder kronor i 2021 års prisnivå). De redovisar också förslag till medelsfördelning för fyra alternativa ramnivåer, där ramen ökas och minskas med 10 respektive 20 procent. Det ger en ramfördelning av de olika alternativen mellan 767 och 1151 miljarder kronor. Enligt Trafikverket så behövs nivån med 20 procent högre ram för att genomföra alla investeringar i den gällande planen i planerad takt. Dessutom finns visst utrymme för nya investeringar, ökade anslag till trimnings- och miljöåtgärder, länsplaner och återtagande av eftersatt underhåll.

Förslag till yttrande

Det föreslagna yttrandet för Nacka kommuns räkning tar avstamp i det gemensamma positionspapper för infrastruktur *Prioritera infrastrukturens satsningar i Stockholms län – det gynnar hela landet* (2023-10-12) som flertalet av Stockholms läns kommuner undertecknat inom ramen för Stor Stockholms arbete (StorSTHLM).

Positionspapperet redovisar en gemensam inriktning och prioritering för infrastruktur, resor och transporter som är viktigast för kommunernas framtida utveckling. Även StorSTHLM, i samverkan med Region Stockholm, kommer att yttrande sig över inriktningsunderlaget för infrastrukturplaneringen.

Infrastruktursatsningar i Stockholmsregionen gynnar hela landet

Investeringar i Stockholmsregionens infrastruktur är en investering i hela landets framtida utveckling. En välfungerande och modern infrastruktur i huvudstadsområdet har potential att generera omfattande ekonomisk, social och strategisk nytta på både lokal och nationell nivå. Infrastrukturprojekt i Stockholmsregionen främjar regionalt samarbete och skapar bättre förbindelser mellan olika områden och städer. Det leder till en mer integrerad och sammanhållen region som i sin tur bidrar till ökad effektivitet och nytta på nationell nivå.

Omställningen till ett mer hållbart transportsystem förutsätter en kombination av satsningar på ny infrastruktur, cykel- och kollektivtrafik, båttrafik och åtgärder för Mobility management. I övergången till miljövänliga transportalternativ är det viktigt att Stockholms län leder utvecklingen genom att prioritera elektrifiering, forskning och utveckling, samt klimathänsyn. Stockholmskommunerna utvecklar hållbara lösningar inom dessa områden, vilket gynnar hela landet och gör oss redo för framtida utmaningar.

Nacka kommun är en viktig del i denna utveckling och ser svåra utmaningar i att kunna bidra till en stark, balanserad och hållbar tillväxt om inte regionen får förutsättningar för att förstärka trafiksituation. Om regionen ska kunna fortsätta vara tillväxtmotor för landet så behövs också satsningar göras. För att ytterligare synliggöra värdet av detta behöver den nationella planen tydligare beskriva Stockholmsregionens specifika förutsättningar.

Det avser bland annat betydelsen av att ha en central roll i landets totalförsvaret genom att fungera som navet för beslutsfattande, ledning, kommunikation, och internationell representation. Investeringar i transportinfrastruktur i huvudstadsområdet är nödvändigt för att bygga upp robusthet i trafiksystemet och göra det mindre sårbart och i förlängningen för totalförsvarets motståndskraft och förmåga att möta hot och kriser. Nacka i likhet med fler kommuner i regionen har behov av att infrastrukturplaneringen sker i nära samverkan med bebyggelseutvecklingen utifrån

bland annat nationella och regionala överenskommelser och samverkansformer. Former för nationell finansiering behöver bättre anpassas för paket- och samverkanslösningar som är vanliga och nödvändiga i Stockholms län.

Kommunen ställer sig bakom de gemensamma prioriteringar som framgår av den gemensamma propositionen enligt ovan avseende; bättre tvärförbindelser, bytespunkter för kollektivtrafiken, kapacitetshöjande åtgärder för näringslivets transporter och kollektivtrafik, ökat fokus på hållbara resor och transporter, höjd standard på vägnät i hela landet, stärkta förutsättningar för landtransporter till o från Arlanda.

Den nationella planen behöver ge tydliga planeringsförutsättningar

Den nationella planen behöver skapa kontinuitet och ge tydliga planeringsförutsättningar. Kommuner, regioner och andra aktörer, behöver kunna lita på att staten håller löften och avtal. En förutsättning för detta är att kriterier och samhällsnyttor definieras i samråd med kommuner och regioner. I de fall objekt omprövas behöver detta göras i dialog och med tydliga ramverk och urvalskriterier för att skapa rimliga planeringsförutsättningar.

Detta krävs för att få stabilitet och framförhållning i infrastrukturen som också kan anpassas till den övriga samhällsplaneringen och kommunernas fysiska planering med exempelvis bostadsbyggande och följdinvesteringar i transportsystemet. Förutsägbarheten är också viktig för näringslivet som behöver tydlighet för att bedriva och utveckla sina verksamheter.

Kommunen lyfter också fram betydelsen av Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen som innehåller stora kollektivtrafikprojekt och omfattande bostadsbyggande i många kommuner, däribland Nacka. Det är viktigt att projekt som ligger inom dessa avtal måste prioriteras och ligga fast i den kommande transportplaneringen. Kommunen framför också vikten av att se över finansieringsmodellerna för dessa avtal då nya förutsättningar tillkommit genom åren. Det avser inte minst konjunkturläget på bostadsmarknaden med sjunkande markvärden och exploateringsintäkter.

Kommunernas bedömningar bör ges ökad tyngd

Transportinfrastrukturplaneringen är tätt sammanlänkad med övrig samhällsplanering och kan inte ses som en isolerad företeelse. Planeringen behöver i större utsträckning utgå även från kommunernas bedömningar utifrån bland annat medborgarnas och näringslivets behov av kommunikationer och transporter. Utbyggnaden av pendlingsmöjligheter, godstransporter och fritidsresor behöver utvecklas samordnat och strategiskt. Infrastrukturplaneringen måste också hänga ihop med

bostadsbyggandet. Här finns eftersatta behov för att klara god framkomlighet och rimliga restider i både befintliga och planerade stads- och bostadsområden, vilket måste få stort genomslag i både länsplan och nationell plan.

Det fortsatta arbetet med att prioritera åtgärder bör i högre grad baseras på nyttoanalyser. Stockholmsregionens betydelse som tillväxtmotor och transportnod behöver väga tungt i sådana nyttoanalyser. Kriterier och definitioner av samhällsnyttor måste ske i samverkan med kommunerna och regionen. I kommunens yttrande lyfts Östlig förbindelse som en särskilt viktig angelägenhet och nytta för såväl regional som nationell nivå.

Projektering av Östlig förbindelse måste snarast återupptas

Östlig förbindelse är avgörande för att knyta samman regionens stadskärnor med varandra och avlasta citykärnan samt minska de sociala klyftorna i regionen genom bland annat ökad möjlighet till arbetspendling. Genom att binda ihop den södra och norra regionhalvan skapas goda förutsättningar för en breddad och dynamisk arbetsmarknad. Det ökar möjligheten att förstärka företagens utveckling vilket är viktigt för hela regionen och Sverige som helhet för att kunna stå sig i konkurrens på den globala marknaden.

Östlig förbindelse är av avgörande betydelse för framkomligheten i regionen. En Östlig förbindelse behövs i ett växande Stockholm där transportbehovet är stort och den bör kunna utformas för fossilfria fordon, modern teknik och kapacitetsstark kollektivtrafik. Genom att binda samman regionen skapas en komplett och robust ringled runt Stockholm vilket också är strategiskt viktigt för att underlätta samordning och logistik vid olika typer av katastrofer. Broar, som det finns många av i regionen, kan lätt sprängas och är väldigt sårbara vid krig. Byggandet av tunnlar som exempelvis Östlig förbindelse möjliggör förflyttning av resurser, personal och utrustning. Det medför en starkare redundans som binder samman regionen både i väster och i öster vid eventuellt krig och höjd beredskap. Östlig förbindelse bidrar väsentligt till en robust infrastruktur i huvudstaden som har strategisk betydelse för landets totalförsvar.

Kommunen lyfter också fram att Östlig förbindelse utgör en riksintresseprecisering för eventuellt framtida vägtunnelreservat. Eftersom projekteringen av Östlig förbindelse avbrutits är det oklart exakt hur denna framtida förbindelse ska dras och därmed blir också tunnelreservaten stora och breda och omöjliggör, eller kraftigt försvårar och fördyrar, bostadsbyggande i centrala lägen. Riksintressepreciseringen försvårar Nackas överenskommelse med bland annat staten avseende tunnelbanan och de bostäder kommunen ska låta uppföra inom ramen för tunnelbaneavtalet.

I yttrandet anges att Nacka kommun anser att projekteringen av Östlig förbindelse snarast bör återupptas. Därmed skulle också kommunens bostadsåtagande enligt Stockholmsöverenskommelsen kunna uppfyllas.

Ekonomiska konsekvenser

Om det genom nationell plan och länsplan för Stockholms län tilldelas en mindre andel av medlen, finns en överhängande risk för att Stockholm påverkas negativt konjunkturmässigt såväl gällande näringsliv som bostadsmarknad och Sveriges tillväxtmotor stannar av. Denna risk föreligger också om ingångna avtal kopplade till Stockholmsöverenskommelsen och Sverigeförhandlingen inte kan genomföras. Förslag till beslut innebär dock inga ekonomiska konsekvenser för Nacka kommun.

Konsekvenser för barn

Möjlighet till förbättrad och tillgänglig infrastruktur är till nytta för alla Nackabor, även barn och unga.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse den 11 mars 2024

Bilaga 1 Förslag till yttrande

Bilaga 2 Inriktningsunderlag inför infrastrukturplaneringen för perioden 2026-2037, rapport av Trafikverket

Ann-Christin Rudström

Enhetschef

Enheten för strategisk stadsutveckling

Henrik Svensson

Översiktsplanerare

Enheten för strategisk stadsutveckling